

השולחן הבינמגזרי לצרכי נשים בעת משבר הקורונה

סיכום מפגש שמיני 3.12.2020

- **ד"ר הילה טל-אביטן, אגף ממשל וחברה, משרד רה"מ** – ברוכים הבאים לשולחן השמיני של השולחן לצרכי נשים. היום בחרנו לנסות לצאת למאקרו ולדבר על היבטים כלכליים-תעסוקתיים כאשר נשאר גם זמן לנושאים אחרים שחשוב לכן להעלות.
  - **איריס פלורנטיין, סמנכ"לית משרד העבודה והשירותים החברתיים** – הפעילות של השולחן מאפשרת להעלות צרכים ולשים דברים שקופים על השולחן ויצאו מהשולחן הרבה דברים שהגיעו לכדי פתרון. השולחן עשה חיבור מצוין של עבודה והיכולת לראות את הצד של החברה האזרחית ולהביא את הצרכים ונקודת המבט משם ולאפשר לנו כממשלה לראות את זה תוך כדי חיבור ושיח. זוהי דוגמה לשיח בינמגזרי שצריך ללמוד ממנו.
  - **מיכל גרא-מרגליות, מנכ"לית שדולת הנשים (היוצאת)** – סיימתי השבוע באופן פורמלי את תפקידי כמנכ"לית אך נשארת ללוות את הארגון בשלושת החודשים הקרובים. אנחנו מקיימות את השולחן על רקע דיבורים עדיין לא לגמרי ממשיים אבל יכולים להפוך לכאלה ברקע סגר שלישי שיכול להגיע אלינו על משמעויותיו השונות ואני מקווה שייצר מצב שיהיה פתרונות יותר טובים גם אם נגיע לכך.
  - **יעל מבורך, מנכ"לית המשרד לשוויון חברתי** – שמחה לראות את כולם והרבה מאוד מהשותפים שלנו לשיח על גיל הפרישה לנשים. נושא אחד שאנחנו עוסקים בו באינטנסיביות בתקופה האחרונה הוא גיל הפרישה לנשים.
- החומרים המוצגים (במצגת) רובם מגיעים מתוך דוח הוועדה הציבורית של משרד האוצר לבחינת גיל הפרישה לנשים ב-2016. לגבי נתונים בנושא גיל הפרישה לנשים – כשמדברים על גיל פרישה מדברים רק על הזכאות לקצבת זקנה מותנת. בשיח הזה אנחנו לא מדברים רק על היכולת של נשים לעבוד עד גיל 67 והמעסיק לא יכול לסיים העסקה של אישה או גבר מחמת גיל לפני הגיל הזה ולא על היכולת של אישה או גבר למשוך את הפנסיה הצוברת שלו מקרן הפנסיה בגיל 60. אלא רק על מתי מקבלים קצבה מביטוח לאומי שהיום היא 62 לנשים ו-67 לגברים. נתונים המעידים על עלייה בתוחלת החיים שעולה בכל העולם בקצב יחסית גבוה ולכן גברים צפויים לחיות בממוצע 18 אחרי פרישתם ונשים 25 שנים לאחר פרישתן.
- נתוני פרישה במגמה בינלאומית – גיל 62 שקיים בישראל הוא נמוך בהשוואה למדינות ה-OECD חלק מהמדינות בהליכים להעלאת גיל הפרישה. כאשר הצעדים האלה לא קורים באופן מידי ואנחנו יודעים שגילאי הפרישה הם זהים לגברים ונשים.
- השפעה של העלאת גיל הפרישה על שוק העבודה בישראל – הניתוח של בנק ישראל שניתח את העלאת גיל הפרישה מ-60 ל-62 שהתרחשה לפני כמה שנים. ראשית נוקו כל הפרמטרים הרגילים שמביאים לזה שנשים משתתפות יותר בשוק העבודה. לאחר מכן, רק בגין המשתנה של העלאת הגיל אנחנו רואים עליה מאוד משמעותית של שיעורי התעסוקה של נשים בגיל 64-60 וזה מראה לנו בנתונים שיש מתאם מאוד גבוה וקשר חזק בין גיל הפרישה החוקי לבין גיל הפרישה בפועל. צריך לזכור שגיל הפרישה הממוצע בישראל הוא גבוה מ-62 ובממוצע נשים פורשות בישראל בגיל 66. נתון המשתנה בין סוגי האוכלוסיות- השכלה גבוהה או שכלר ממוצע נמוך.
- בעולם של פנסיה צוברת ברור שמה שחוסכים הוא מה שמתקיימים ממנו אז דחיית גיל הפרישה לחלק מהאנשים דווקא מסייעת כי בשנים האלה גם חוסכות לפנסיה וגם להם פחות שנים לפרוס את אותו הסכום. ולכן נשים שעובדות וחוסכות, להן העלאת גיל הפרישה יכולה לסייע בפנסיה גבוה יותר לאורך השנים.

בשנת 2016 נעשה מיפוי של מי הנשים שנפגעות יותר או פחות מהעלאת הגיל שבו אפשר לקבל קצבה. אפשר לחלק את האוכלוסייה, העלאת הגיל שבו מקבלים קצבה לא רלוונטית להן, או שלא זכאיות היום או שהן עקרות בית שמבעיה אחרת הן לא זכאיות לקצבה בגיל 62 אלא רק ב70. או שיש להן קצבאות חליפיות טובות יותר. חשוב לזכור כשמדברים על שנתון, 20,000 העלאת הגיל לא משנה את מצבם כמעט בכלל. מנגד, יש כ-50% שהעלאת הגיל כן תפגע בהם. יש כמה קבוצות שאפשר להתייחס אליהן אחת זו קבוצה של נשים שעובדות ומקבלות קצבה, עובדות בשכר נמוך ויצטרכו לעבוד את אותן שנתיים. או שהיו מתכננות לפרוש ועכשיו בהיעדר קצבה הן לא יוכלו לעשות זאת כי הן צריכות הכנסה שתחייב אותן לצאת לשוק העבודה. ויש גם נשים שהיא אוכלוסייה שלא עבדה, יצאה לשוק העבודה בשנות ה-50 שלה, לא עבדה שנים ותצטרך לחכות תקופה מסוימת כדי לקבל קצבה. הקורונה שפוגעת בנשים בשוק העבודה, מחמירה את הנתון הזה כי יש יותר נשים שלא יוכלו לחזור לשוק העבודה גם כשלמשבר יהיו סימנים של התאוששות.

בהצעה של חבר הכנסת גפני יש מיקוד בכלים שמנסים לתת מענה לאוכלוסייה הזו. גם לגילאים יותר צעירים מגיל הפנסיה, לקהל הזה לא צריך להסביר את המשמעות של קנס האמהות. הניתוח של אגף כלכלה ראשי בשנת 2019 מראה את הפגיעה הישירה בשכר של עובדות בעקבות לידות, מה שמשפיע על השנים של העבודה וגם על הפנסיה. גם אם נשים וגברים יעבדו בדיוק את אותן שנים לא תהיה להם את אותה פנסיה. אין שוויון בקצה בגלל פערי השכר שיש בכל השנים שנובעים בין היתר בגלל חלוקת הנטל במשפחה.

יש יתרונות למהלך הזה אבל יש לו גם חסרונות ולכן אם נעשה אותו כממשלה צריך לעשות אותו בצורה שהיא איטית ושהיא נתמכת בתכנית מקיפה בשלושה רבדים:

1. מענה מקיף לנפגעות הישירות –
  - ביטול מנגנון דיסריגרד שהמשמעות שלו היא שגם היום אישה וגבר שעובדים אחרי גיל הפרישה ומרוויחים שכר של מעל 6,000 ש"ח, מתחילים לקצץ להם את הקצבה, דבר שמייצר תמריץ שלילי לעבודה. אנשים אחרי גיל פרישה יורדים למשרות חלקיות, יוצאים משוק העבודה כי לא כדאי להם לעבוד את השעה הנוספת. אם הקצבה מתרחקת בשנתיים או שלוש ואנשים ממשיכים לעבוד אחרי התקופה הזו בוודאי נכון לתקן את המנגנון של קיצוץ הקצבה ולהעלות אותו לרף גבוה יותר, מדובר על שכר ממוצע במשק בערך 10,000 ש"ח.
  - דמי אבטלה מורחבים – נותנים מקור הכנסה אחר במקום הקצבה. באופן ספציפי יש לנו גם הצעה נקודתית שנוגעת לאוכלוסייה שיצאה משוק העבודה ותהיה לא יותר מ-5-7 שנים מחוץ לשוק העבודה גם לפני גיל פרישה ועבודה הפגיעה הכי משמעותית.
2. צמצום אי השוויון המגדרי בשוק העבודה –
  - הרחבת חינוך חינוך לגיל הרך - נכון לתת פתרון מקיף יותר לחינוך חינוך. מיטיב גם לנשים וגם לגברים, גם לאבות וגם לאמהות ונועד לצמצם שוויון באופן כללי. אם עושים רפורמה ארוכה ומבנית ובעלת חסכון משמעותי בכספי הביטוח הלאומי שהוא דחיית הקצבאות של הזקנה לנשים נכון לעשות גם בצד השני בד בבד רפורמה שמגדילה את הנגישות של כולם לחינוך לגיל הרך.
  - חופשת לידה לאבות - מדובר על נקודה הנוגעת ביכולת של גברים לקחת חופשת לידה לתקופה יותר ארוכה אחרי שנשים סיימו את שלהן.
3. עקרות הבית – ביטול האפליה. היום החוק קובע שאישה נשואה ולא עובדת לא חייבת לשלם דמי ביטוח לאומי. ולא זכאית להרבה מאוד זכויות ששוות הרבה יותר מדמי הביטוח. למעשה פוגעת דווקא בנשים שזקוקות למערכת הסוציאלית הזו בצורה גבוהה יותר ואנחנו בוחנים מודלים שונים ליישם את העניין הזה. כמו למשל לעשות את זה בהתחלה באופן וולנטרי, כלומר מי שרוצה תשלם את הביטוח הלאומי ותקבל את הזכויות או תשלם מופחת או

מינימלי או תשלום רק בנקודת הקצה. למשל אחרי פרישה החוב הרעיוני יחויב מתוך הזכויות שלך. אנחנו מדברים על פתרון הוליסטי ולא נקודתי כמו שהיה מונח על השולחן עד עכשיו. תגובת משרד האוצר לבג"צ שיש בעניין הזה שאומר שיש לחוקק בשבועות הקרובים לגבי גיל הפרישה. ולכן יש לנו שיח עם הרבה מהחברות שנמצאות פה סביב השולחן כדי לנסות לדבר בקול אחד ולבדוק שהמהלך הזה, אם יתבצע בלוח זמנים קצר, ייעשה עם הרבה תשומת לב וגם ייתן מענה הוליסטי שאנחנו מדברים עליו.

- **מיכל גרא מרגליות** – נתחיל מהדבר הבסיסי וזאת עמדת ארגונים פמיניסטיים לדורותיהם באופן עקבי – נדבר גם על השינויים שחלו ואדגיש שבאופן כללי אין התנגדות להעלות את גיל הפרישה לנשים. אני לא מכירה שום פעיל או פעילה בתחום שמתנגדים למהלך הזה. השאלה היא על חשבון מי ובאיזה מחיר. אנחנו טוענות כל הזמן שיש הטייה מכוונת של השיח. הקשר שבין הגיל הפרישה לזכאות לקצבה - גיל פרישת חובה של נשים, שזה הגיל שהמעסיק יכול לשלוח הביתה בלי זכאות לדמי עבודה, הוא זהה לגברים ועומד על 67. ואין שאלה על הדבר הזה. יש פה בלבול מושגי מאוד משמעותי שמשרת נרטיב מסוים.

אם את אישה בגילאים יותר מתקדמים שמרוויחה טוב בסך הכל, האינטרס שלך האנוכי הספציפי הוא להעלות את גיל הפרישה. כי גיל הפרישה משפיע לא רק על נקודת היציאה אלא עשור אחורה אל תוך שוק העבודה ומשפיע על ההתנהגות של מעסיקים. מי שמרוויחה טוב היה עדיף לה שלפני עשר שנים היה עולה גיל פרישה וכמה שיותר. לצורך העניין, היה עדיף לבטל את גיל פרישת חובה עבור הנשים האלה.

נקודה נוספת, אי אפשר לחזור עכשיו לדיון שהאחרון היה לפני בערך שלוש שנים סביב הצעת החוק של משה גפני. אפשר להחזיר את הדיון לנקודה ממנו הופסק כי מאז הוכנסנו לנושא כלכלי חברתי אדיר שנשים נפגעות מאוד משמעותיות בו. גם את הדבר הזה צריך לשים על השולחן.

במה צריך להתחשב? המוטיבציה של האוצר סביב ההעלאה הזו זה גירעון אקטואלי של הביטוח הלאומי, שאומרים את זה באופן מפורש. יש להם גירעון אקטוארי, שזה אומר שזה לא גירעון שקורה עכשיו אלא עוד כמה שנים יהיו בבעיה של כסף בגלל הדברים האלה ורוצים לראות איך מתקנים. לשיטתנו כל הכסף שנחסך חייב לחזור לנשים הנפגעות. לא יכול להיות שהממשלה תחליט שהיא תחסוך כסף על חשבון נשים מבוגרות מוחלשות נמצאות בעוני חלקן ותשים אותו בסלילת כבישים. ופה נכנסת הסדרה של הכלים המשלימים כפי שיעל אמרה. צריך לדאוג אם האוצר חושב וביטוח לאומי כחלק מזה חושבים שקצבת הזקנה היא מנגנון לא טוב, אז תביאו מנגנון אחר יותר יעיל אבל עם פיצוי של 100% הנשים שנפגעו.

בגלל הקורונה – מראש דיברנו על ההעלאה מגמתית. המליצו בוועדה שיעל ציינה על 8 שנים. בהצעת חוק של גפני מדובר על עשר שנים. עכשיו במשבר הקורונה ברור שגם אם מתחיל מהלך הוא צריך להיות מאוד מדורג בהתחלה. את המנגנון האוטומטי נצמיד לתוחלת החיים שיעלה עד שמגיע 67 בלי שנצטרך לעשות את הדיון הציבורי כל פעם מחדש. בלי שנצטרך לראות את ההשפעה ובלי שנצטרך להסתבך שוב עם הנושא הזה שהוא פצצה הפוליטית שחוזרת אלינו כל פעם מחדש. שוק העבודה בכללותו לא שוויוני. יעל דיברה עליו והמודל של המשרד לשוויון חברתי מתייחס לזה. אי אפשר לדבר על שוויון בקצה התהליך שכל כולו לא שוויוני. צריך לשים לב לסוגיה של עצמאיות. אם אחד מהכלים המשלימים המשמעותיים זה דמי אבטלה הן לא זכאיות לדמי אבטלה. בעצם עשויה להיות פגיעה משמעותית. אני השתכנעתי שצריך לעשות כל מאמץ גם אם זה כולל פשרות משמעותיות כדי לעשות את הדבר הזה. הפגיעה בהן היא משוגעת. זה המקום להסביר שלא רק עבור הבית קצבת הזקנה מגיעה בגל אפס. אלא בגלל שזה הגיל שבו קצבת הזקנה הופכת לאוניברסלית לכולם ולכולן. היא מפסיקה להיות תלויה הכנסה. והיא הופכת להיות אוניברסלית רחבה חוצה את כולם. השורה התחתונה – לא מוכנות בחסכון על גבן של נשים.

מה נמצא על השולחן? חבר הכנסת גפני החתים בכנסת ה-20 את כל ועדת הכספים של הכנסת הצעה שעוסקת בכלי המשלימים שהאוצר ביטל באופן גורף בשל העלויות הגבוהות. יעל הציגה את ההצעה של השרה מירב כהן שהיא גם מתייחסת לסיפור של שוק העבודה כולו. מתווה האוצר דיברו בהתחלה על המתווה שהביאה הוועדה הציבורית אבל כשהיו צריכים להניח תקציר חוק הם הניחו בלי שום כלים משלימים. עמדת שר האוצר – הוא מבין אם בעתיד נגיע למצב יותר טוב ועכשיו יש זמן שצריך לגשר עליו זו לא סוגיה אידיאולוגית או עקרונית אלא של מספרים וצריך לבחור אותן עם מספרים. וחבר הכנסת חיים כץ עוד דבר שמונח על השולחן הגרעון האקטואלי הוא לא רק סביב קצבאות זקנה אלא גם על הקרנות הוותיקות (שזה פנסיה) ומה שהוא מציע זה מה שהצענו לאורך הדרך – לנתק בין הזכאות לקצבת זקנה ולזכאות לקבלת הפנסיה. דבר נכון באופן עקרוני הבעיה שהוא קורה על רקע משבר כלכלי מאוד חריף שאין עליו מענה.

- **נילי גורין, תנועת אחותי** – מדברים על העלויות של העלאת גיל הפרישה, יש גם צפי שתהיה עליה בהכנסות ממסים. העלאת גיל הפרישה משפיעה גם על השתתפותן של נשים בעולם התעסוקה וגם על השכר. יש התייחסות לזה בחישובים? יש גם צפי בעלייה בהכנסות של המדינה ממסים וכו'.

- **יעל מבורך** – זה נלקח בחשבון. למדינה יש את החסכון מכך שלא תשלם את הקצבאות במשך השנתיים והיא מניחה שיותר נשים יעבדו. ולכן יהיו יותר הכנסות ממסים. חד משמעית זה נלקח בחשבון בתועלות התוצריות של המהלך. אבל זה לא המון, רוב החסכון הוא מהקצבה. החסכון בהבשלה מלאה (המהלך ייקח 10 שנים פלוס) – יהיה מעל מיליארד שקלים בשנה. רובו מביטוח לאומי וחלק זה הגידול בהכנסות, בערך 200 מיליון בשנה. המתווה שלנו הרבה יותר יקר מהחסכון כי חינוך חינוך מלא 0-3 הוא מאוד יקר. ככל הנראה זה לא מה שיקרה. יש בכל זאת צעדים רבים שניתן לעשות מחינוך מלא במימון ממשלתי מחר בבוקר לאיפה שאנחנו נמצאים היום – הרבה אבני דרך שאפשר לעבור בהם באמצע. חסרון אחד בתוכנית של גפני בעיני – ההצעה שם אומרת שנשים מעל גיל 55 יהיו זכאיות ל-600 יום דמי אבטלה דבר שלא קרה משתי סיבות: 1. זה יותר מכל החסכון בקצבה 2. זה יכול ועשוי לייצר תמריץ שלילי לעבוד. מעל שנתיים של דמי אבטלה זה 60% מהשכר. יגרמו כמו שעכשיו גורמים דמי האבטלה הארוכים יחסית לעשות את החשבון של האם כדאי לעבוד. אני הייתי באופן אישי מקטינה את הרכיב הזה ושמה את התקציב שמתנה בהרחבה של חינוך חינוך. זו השקעה הרבה יותר רחבה תשתיתית וטובה להורים באשר הם ולפנסיות של נשים.

- **מייסם ג'לג'ולי, נעמ"ת** – את הזכרת את מנגנוני פיצוי לנשים שאף פעם לא עבדו או עובדות. אפשר לקבל הסברים על כך? זה מאוד מדאיג אותי כי מדובר ברוב הנשים הערביות. הפגיעה תהיה פגיעה אנושה בציבור שלם של נשים ואני לא חושבת שיש מענה לעניין הזה.

- **יעל מבורך** – יש פה שתי נקודות. האחת זה הנושא של עקרות בית שההגדרה היא מתוך החוק – נשים שלא צברו 12 שנות מינימום של זכאות לקצבת זקנה והפרשות מינימליות, הן נשואות ולכן פטורות מתשלום ביטוח לאומי. זה לא קשור לגיל פרישה כי הן לא זכאיות לקצבה כי לא עובדות. מי שמוגדרת בחוק כעקרת בית – היא לא זכאית לקצבה בגיל 62 או 6 אלא רק בגיל 70. אבל היום יש פחות עקרות בית ועדיין לשיעור ההשתתפות לוקח זמן לעלות ויש לנו בעיה של נשים שמסתפקות בשכר נמוך ולכן עדיין נמצאות באוכלוסייה שהכי נפגעת מהמהלך. אנחנו מציעים קצבה חליפית (תשלום ממשלתי) שניתן לנשים שיהיו מחוץ לשוק העבודה מספר שנים. למשל מגיל 55 כבר לא עובדות (עבדו כל השנים ונפלטו בגיל 55 משוק העבודה) ולכן השנתיים האלה שיצטרכו לחכות. אנחנו מציעים לתת להן קצבה חליפית שתכסה על האובדן הזה ולכן תיתן מענה מאוד ממוקד מחד ומנגד תביא את האפקט הכללי שעליו דיברתי בהתחלה שזה כשמשנים את גיל הזכאות לקצבה

משנים את גיל הפרישה האפקטיבי. זו התוכנית הספציפית שלנו לגבי אוכלוסייה שנפלטה משוק העבודה בגיל מאוחר יותר. אצל גפני ההצעה שלו היא להגדיל את השלמת ההכנסה ב-300 ש"ח בחודש. ההצעה שלנו היא לתת סכומים יותר גדולים אבל לאוכלוסייה יותר מצומצמת.

לגבי משלחי יד, לא עשינו חתך פר משלח יד. יש הרבה מקצועות שהם שוחקים ויש דיון לגבי זה. אם נותנים פתרון הוליסטי בדמות דמי אבטלה מוגדלים זה לא משנה מה היה המקצוע שלך כי יש לך מקור הכנסה חליפי אחר במשך התקופה הזאתי או המאמר שדיברתי עליו עכשיו שהוא חלף קצבה. ואז הפתרון על דרך רמות הכנסה. גם היום מורות, אחיות, גופים כאלה מאוגדים זכאיות לפרישה מוקדמת ולקצבת גישור מהמדינה. הקצבאות האלה יגדלו אם גיל הפרישה יעלה. בהחלט יש נושאים שאין להם מענה יהיו. אם דמי האבטלה והחלף קצבה יהיה מספיק טוב זה ייתן מענה.

- **מיכל גרא-מרגליות** – זו נקודה חשובה שמאתגרת את הטענה שהשתתפות בשוק התעסוקה זה דבר חיובי – יש נשים שאם נכריח אותן להמשיך לעבוד זה לא דבר חיובי לאף אחד. למשל הסייעת בגן שבמקום לפרוש ב-62 היא תמשיך ויש עוד דוגמאות. זו הנחת מוצא חוזרת שהיא לא כל כך טובה והנחת יסוד שלא לגמרי מדויקת עבור אוכלוסיות מסוימות. היא בוודאי נכונה אך לא כולן.

- **איריס פלורנטין** – על אימהות חד הוריות – סיימנו תהליך עבודה משותף עם אלכא ועם גופי חברה אזרחית ונציגים מהממשלה בנושא נשים עצמאיות בעוני. זו עבודה שנוגעת מאוד לעומק בפערים ובמענים שצריך לעשות עם נשים חד הוריות או עצמאיות כדי לשפר את העוני בקרבן ואני רוצה להתייחס לכמה דוגמאות. אנחנו הולכים לתת מענה בשלושה תחומים עיקריים:

1. עבודה קהילתית ופתרונות קהילתיים. כולנו יודעים שהנושא של חוסן קהילתי תומך מאוד בהליכים של חוסן בקבוצות שונות. ולכן הפתרון הוא לצאת עם קול קורא לרשויות המקומיות שיתנו לנו מענים שונים קהילתיים עבור נשים עצמאיות כדי לחזק את כל מה שאפשר לעשות ברמה קהילתית. בעיקר פרויקטים שונים קהילתיים שיעזרו לבסס את החוסן הקהילתי ובהמשך תוכלו לראות ולזה גם נביא תקציב מתוך המשרד. נראה מה האימפקט שזה יעשה בשטח.
2. מיצוי זכויות – אנחנו רוצים לעלות על פלטפורמה ומשתמשים במשרד שלנו – קליק לרווחה. פלטפורמה דיגיטלית שמעלה את כל השירותים שהמשרד נותן לאוכלוסייה בכלל. אנחנו משתמשים בפלטפורמה של 'קליק לרווחה' ועושים משהו אחר עבור חד הוריות. נעלה שם את כל המענים מתחומים שונים שאותה אישה תוכל להיכנס ולראות את הכל. אנחנו עושים את הצעד המקדמי לפלטפורמה של ישראל דיגיטלית שתהיה המנוע זכויות. יוצרים את התשתית שתוכל לעבור לשם.
3. חסמים – מה שעניין אותי בכניסה לתוך הצוות משימה הזו לקחת את החסמים שנמצאים מול נשים עצמאיות חותך משרדים ולגייס את כולם לתת מענים. לפני כן נתונים - 38,000 נשים עצמאיות חיות תחת קו העוני, 32% משתכרות משכר המינימום 30% משתכרות בפחות מעוני לזוג, בתקופת הקורונה 20,000 נשים עצמאיות פוטרו. אלה שפוטרו מרוויחות 30% פחות מהעצמאיות שלא פוטרו. בתקופת הקורונה מדובר על סיכון לעוני של יותר מ-21% לא מעט חסמים עלו, אציין שלושה:

חסם ראשון: להסיר את דרישות הסף המקדמיות לזכאות לסבסוד מעון לחצי שנה. כלומר, בחצי שנה אנחנו לא רוצים שיבדקו את מה שקורה איתן כי מדברים על הביצה והתרנגולת. אם אישה צריכה להוכיח כמה היא מרוויחה כדי לקבל את הסבסוד היא לא תצא לעבודה ואנחנו רוצים לפתור אותה מזה. אנחנו יודעים שהיום נשים מצליחות לסגור את הפער כשנשים עצמאיות בגילאים מבוגרים יותר עובדות 45% מהגילים הצעירים יותר. אם הנשים הללו יוכלו לצאת לעבודה ולקבל את הסבסוד מראש אנחנו כבר מכסים את ההשקעה על הנשים האלה.

חסם שני: 3 השנים הראשונות מאז הגירושים – לא להוריד את הגמלה. לא לקזז את הגמלה של נשים שיוצאות לעבודה. אם אנחנו עושים את האי קיזוז הזה תוך ארבע וחצי שנים מחזירים את ההשקעה.

חסם שלישי: ההטבות הנלוות. הנשים שנמצאות בטווח של הגמלאות לא רוצות לוותר על הגמלה כי מקבלות הרבה מאוד הטבות נלוות שבין 4400-10600 שח. אלא רוצות לדבר על שלוש שנים שלא נבטל כדי שלא יוותרו על הגמלאות ותוך שנה וחצי מחזירים את ההשקעה אם מאפשרים להן להמשיך לקבל את ההטבות.

- **אלה אלון, מנכ"לית איתך מעכי** – עוד מ-2003 כשהיה את הקיצוצים בקצבאות זה משהו שניסינו לקדם ולומר שזאת הדרך, ממש כל הכבוד.

- **ד"ר הילה טל אביטן** – בסגר הראשון ניסינו לקדם פתרונות לילדים לעובדים חיוניים, התלות של המשק מחייבת את המשך העבודה שלהם ובו בעת לא ניתנו מענים לילדים שלהם. חלקם היו צריכים להתמודד עם סיטואציות מאוד מורכבות בין לצאת לעבודה לבין להיות עם הילדים. כמוכן ששוב בין נשים לגברים יש את ההבדלים המוכרים. הניסיונות האלה לא צלחו מסיבות שונות ואני מאוד שמחה שמיכל ואפרת הצטרפו אלינו מאז גם מהמל"ל לשולחן הזה וחשבנו ביחד איך אפשר לנסות לקדם במידה ויהיה עוד סגר או עצירה של מערכת החינוך ולמצוא פתרונות לעתיד. נתחיל ממצגת שרנא הכינה על קצת שתדעו ותכירו מה קורה בעולם וגם חשבנו וניסינו למפות אל החלופות השונות למענים. חשוב לומר שהמצגת הזו היא טיוטה לדיון, פלטפורמת היוועצות מבחינתנו שמראה את רמת האמון הגבוהה שיש לנו בחברות השולחן.

- **רנא מוסא, אגף ממשל וחברה, משרד רה"מ** – אתחיל מהמענים החינוכיים לילדי העובדים החיוניים בעת הסגר, כאשר אנו מתייחסות לילדים מגיל 12-3. ראשית נתמקד בקטגוריות מרכזיות בעולם. המענה הראשון זה המשך הפעלת בתי הספר לילדים, כולל ילדים בעלי צרכים מיוחדים וילדים בעלי מצב סוציו אקונומי נמוך. המענה השני זה מימון ימי חופש לעובדים החיוניים כאשר היה שינוי בהיקף של התשלומים ובדרך שבה הועברו התשלומים. המענה השלישי זה סבסוד המסגרות האלטרנטיביות גם פה היה שוני בין סוגי התשלומים. כמה דוגמאות:

סוג המענה החדש בהולנד – מרכזי בתי הספר ומרכזי הטיפול היסודי והעל יסודי המשכו להיות פתוחים עבור רוב הילדים של העובדים החיוניים כולל הילדים בעלי הצרכים המיוחדים וילדים המגיעים ממצב סוציו אקונומי נמוך. נציין גם שהולנד הייתה אחד המדינות הראשונות שהחזירו את מערכת החינוך. כבר במאי חזרו כל הילדים למסגרות.

דוגמה מסוג המענה השני (מימון ימי חופש לעובדים החיוניים) – לא הייתה מדינה שמימנה פחות מ-50% מהשכר. בצרפת ניתן סיוע להורים לילדים עד גיל 16 גם שכירים וגם עצמאיים. היו זכאים לדווח על חופשת מחלה כ-80% מהשכר עבור 30 הימים הראשונים. הייתה התייחסות לעובדים בשכר נמוך וקיבלו 100% מהשכר וגם מורים שקיבלו מענה לילדים נתנו להם מענקים נוספים. בגרמניה הסיוע ניתן להורים לילדים עד גיל 12 היו זכאים גם לדווח על חופשה בתשלום על 6 שבועות. הייתה תקרה מקסימלית של 200 יורו וגם שם הייתה תקופת התאקלמות. בימים הראשנים של הסגר בתי הספר המשיכו כרגיל כשלב התאקלמות. בגרמניה ההליך עבר בתהליך מאוד מהיר בפרלמנט הגרמני וגם נעשתה הפשטה לתהליך הגשת הבקשות.

הסוג השלישי של המענים – מימון מסגרות אלטרנטיביות, למשל בייביסיטר. גם כאן הייתה שונות בהיקף של התשלומים. איטליה אפשרה להורים עד גיל 12 לקבל אחת משתי ההטבות בין אם זה

לקבל ימי חופש או לקבל סבסוד על סכום של 1200 יורו, איסלנד לעומת זאת הייתי מדינה דווקא מעניינת בגילאים של הילדים – נתנו סיוע לילדים עד גיל 18. זה אחד ההבדלים בין המדינות במענה הנוכחי.

העובדים והעובדות החיוניים בישראל והמענים שנתנו –

היום יש כמיליון עובדים המוגדרים כחיוניים כשאנחנו יודעים שיש ריכוז גדול של עובדים ועובדות שעובדים בתפקידים שלא ניתן לעבוד ולבצע מהבית ובטח תפקידים שהיו חשובים ומשמעותיים למלחמה בנגיף הקורונה.

העובדות החיוניות בישראל – גם בישראל וגם במדינות בדומה למגמות העולם הנשים הן הנפגעות העיקריות. כמעט בכל הענפים הן נפגעו יותר מהגברים ופוטרו בצורה לא פרופורציונלית. בעיקר הנשים שעובדות בחצאי משרה ושכר נמוך. גם כאן בישראל, בדומה למקומות אחרים בעולם, יש לנו ייצוג יתר של נשים במקצועות החיוניים במשבר וגם בקרב העובדות שהיו חלק מהמלחמה בנגיף בין אם הן מהוות במערכת החינוך, הרווחה החינוך וגם תפקידים הדורשים מפגש פנים אל פנים בשטח כמו גם מטפלות סיעודיות (תפקידים שלא ניתן לבצע מהבית ומרחוק). אין חדש פה אבל המשבר החמיר את מצבן של הנשים בכל הנוגע לעבודה ללא שכר שמלכתחילה הייתה בעייתית. הנתונים מראים כי הנשים בתקופת המשבר השקיעו עוד יותר שעות טיפול בילדים ובעבודה הביתית לעומת גברים. יש לנו הרבה מאוד משקי בית שבהם מועסק נאלץ להישאר כדי להשיג על הילדים. כשלרוב הנשים נשארות בבית בעיקר כי השכר שלהם יותר נמוך.

למי צריך לתת מענה – 479 אלף משקי בית עם שני מועסקים שבהם ילדים הזקוקים להשגחת מבוגר. ההנחה שלנו זה ש-42% מהם עובדים חיוניים שצריכים לצאת לעבודה וצריכים מישהו שישגיח על הילדים. יש לנו 623 אלף ילדים בגילאי 12-3 שהוריהם מוגדרים כעובדים חיוניים. הצגת החלופות שלנו תתמקד בשני סוגי משקי הבית האלה.

המענים החינוכיים שהיו לנו לאורך התקופה – בסה"כ היו שני מענים עיקריים שהם עבור עובדי מערכת הבריאות ועובדי החינוך המיוחד. המסגרות פעלו בשיתוף עם הרשויות המקומיות בעיקר עבור עובדי מערכת הבריאות. משרד הבריאות העביר את שמות העובדים לרשות המקומית ועל אחריותה היה להפעיל את המסגרות ועל שיבוץ התלמידים. לצד זאת משרד החינוך היה אחראי על התכנים הפדגוגיים והבלתי פורמליים לצד גיוס מתנדבים למשימה הזו. בסך הכל המסגרות פעלו בין השעות 07:30 עד 15:30 בסך הכל. מספר ילדי עובדי מערכת הבריאות היה 2800 ו-3000 תלמידים ילדי עובדי מערכת החינוך המיוחד. אלה שתי האוכלוסיות שכן קיבלו מענה ומעבר לזה הרוב המוחלט של העובדים החיוניים, שהיו צריכים לחפש את המענה לילדים שלהם.

ארבע החלופות שאנו מציעות –

1. הרחבת 'השמרטפיות' הקיימות – להרחיב את המענה הקיים לכלל ילדי העובדים החיוניים. השותפים הם משרד הבריאות החינוך הרשויות המקומיות ויחידות מנהל חברה ונוער. חלוקת האחריות דומה למה שהיה במודל הקיים היום. מספר מקבלי השירות בערך 1550 קבוצות כשבכל קבוצה עד 10 תלמידים. ההנחה שלנו היא שגם מימוש של החלופה יהיה 2.5% בדומה למימוש שהיה בקרב ילדי מערכת הבריאות. כח האדם עובד בכל קבוצה ומתנדבים. העלות של החלופה היא כ-2 מיליון ₪ עלות שבועית כשההנחה היא לחמישה ימים בשבוע, 7.5 שעות ביום. היתרונות של החלופה הזו היא שזה מודל קיים ומוכר, עלות נמוכה יחסית. עם זאת יש קושי בגיוס מתנדבים ואחוזי המימוש עלולים להיות נמוכים יחסית.

2. המשך הפעלתן של המסגרות החינוכיות לילדי העובדים החיוניים במקביל ללמידה מרחוק – המשך לימודים במסגרות האם לילדי העובדים החיוניים והמשך למידה מרחוק לשאר התלמידים. גם כאן השותפים הם משרד החינוך הרשויות המקומיות וגם המורים. ההנחה גם בתוך הקבוצות היא עשרה תלמידים בכל קבוצה כשבסך הכל 1550 קבוצות. גם כוח אדם שהוא 1550 אנשי חינוך, אותם מורים שמלמדים בבתי ספר. לא ידוע לנו על עלויות נוספות כאן. יתרון

שזהו פתרון מיטבי לילדים להמשיך ללמוד במסגרות המקוריות שלהם ואין מעבר למסגרות חדשות וגם מתן המענה הוא על ידי אנשי החינוך ולא על ידי עובדים. מבחינת חסרונות אנחנו מצפים שיהיה כאן קושי פוליטי אל מול ארגוני המורים ורתימתם לתהליך.

3. סיוע ומימון כספי למסגרות האלטרנטיביות – חלופה זו מבוססת על מודל של שעות גמיש שמפעילים היום לאמהות חד הוריות בזרוע העבודה. השותפים הם משרד האוצר ביטוח לאומי וזרוע העבודה. מספר מקבלי המענים זה כ-200,000 משקי בית שהם כ-40% ממשק הבית שיש בהם עובדים חיוניים הזקוקים לסיוע. כח האדם משתנה. עלות 30 מיליון ₪ - חישוב העלות נעשתה בהתאם למודל של סל השעות הגמיש כשהסיוע הממוצע בחודש למשפחה עומד על 578 ₪. היתרונות של המודל שזה מודל גמיש יחסית, התפעול לא מורכב וגם החשיפה מינימלית ומאוד להדבקה. החסרונות של החלופה זה שהעלויות גבוהות יחסית ביחס לחלופות האחרונות.

4. מימון ימי חופש לעובדים החיוניים – השותפים משרד האוצר, מעסיקים וביטוח לאומי. מקבלי המענה זה אותם משקי בית – כ-200,000 משקי בית. כוח האדם לא רלוונטי במקרה זה. עלות כ-200 מיליון ₪. החישוב נעשה לפי שכר מינימום. היתרונות זה שמדובר במודל שכח בעולם והחסרונות זה העלויות הגבוהות יחסית. ואם העובדים החיוניים מקבלים הרבה ימי חופש הדבר עלול לפגוע בהפעלת השירותים החיוניים במצב של משבר.

- **מייסם ג'לג'ולי (צ'אט)** – אבל למה מתנדבות? למה לא לגייס עובדות בשכר? אנחנו מעבירות מסר לנשים לעבוד בחינם.

- **ד"ר הילה טל אביטן** – הרעיון בחלופה הראשונה שבה יש עובדת ומתנדבת עשינו העתק הדבק מהמודל הקיים היום לרופאים ולרופאות ולעובדות ועובדי החינוך המיוחד. מכיוון שזה מודל שהוא קיים. זה לא המודל המיטבי, רצינו לקשר לחלופה הקיימת.

- **אלה אלון** – אני חייבת לציין שאני מוטרדת מהמצגת הזו. קיווייתי שעברנו את השלב שמשביתים את מערכת הלימודים והייתי רוצה שכשולחן עגול של נשים שהמסר שנשדר למערכת זה שזה משהו שאסור לעשותו. הנזק האישי לילדים הוא הרבה יותר חמור מהסכנה של הקורונה, זה עצוב שאנחנו עדיין חושבים על המקום הזה. אני לא רואה איך כאמא שוקלים לעשות זאת שוב. מבחינת הילדים זה הדבר האחרון שצריך לעשות אותו. במיוחד כשיש חיסון כבר בחלק מהמדינות. זה נראה לי כמו דיון שהיה חשוב לעשות אותו במרץ או באפריל עכשיו זה נראה כמו דיון מטריד כשצופים השבתה נוספת של מערכת החינוך. ואם כבר חושבים על הכיוון הזה אז אני חושבת שעדיין לא ניתן מענה מספק, למשל עובדי עמותות.

- **ד"ר הילה טל אביטן** – חשוב לומר הכוונה בעובדים חיוניים היא גם לעובדי עמותות.

- **מיכל יניב, רמ"ח קש"ח ותודעה במל"ל** – המל"ל לא עוסק בדברים חברתיים כמעט בכלל אבל מזה כמעט שנה שהמל"ל מתעסק בקורונה ונכנס להמון נישות שהוא קודם לכן לא טיפל בהם. הבנו שהקושי הגדול שקיים זה בסוגית נשים – תעסוקה ואליםמות במשפחה ואנחנו מנסות לקדם, בברכת ראש המל"ל, מהלכים כדי לנסות לתת את המענה לכן גם ההשתתפות שלנו בשולחן העגול הזה. בסוף המל"ל עוסק רק בתקופות חירום שעכשיו נמשך כמעט שנה. הרצון שלנו זה לנסות לייצר למקבלי החלטות תוכניות מגירה. כשהיה אירוע שמתרחש אנחנו נוכל להגיש את תכנית המגרה שיהיה קל לקחת אותה בחשבון. אנחנו מניחים שבסופו של דבר, כמעט בכל אחד מהתחומים, ברגע שרמת התחלואה תעלה מדינת ישראל תצטרך לפתוח ולסגור, כמובן שנשמח שזה לא יקרה.

כשבמידה וזה יעלה אנחנו נוכל לשים את זה על השולחן ולהגיד חברים יש פה הצעה בואו תראו איך אפשר להקל. הנושא הבא שנטפל יהיה רחב יותר באופן כזה שיוכל לסייע לנשים בוודאי בתקופת הקורונה.

- **אפרת מיניביצקי טיין, רמ"ח קש"ח וארבל והממונה של השוויון המגדרי במל"ל** – בתור התפקיד שלי כממונה על שוויון מגדרי במל"ל ובעקבות המשבר וההשפעה הרבה של המשבר על הנשים במגוון היבטים יצאנו גם אני בתור הממונה וגם מיכל בתור אחראית תודעה וניהלנו המון מפגשים והתייעצויות כדי לראות איך אפשר לקדם. אם באמצעות מה שדיברנו בפעם שעברה על הוועדה המייעצת שהקמנו שיש בה שוויון מגדרי ופעילות נשית גבוהה של תשע נשים וארבעה גברים. הוועדה ממשיכה לפעול, הפיקה שבעה דוחות שניתן לראות באתר של המלל. בנוסף הקמנו צוות פנים מללי שעוסק בנושא גם עם גורמים משפטיים ואחרים שמביאים לפתרונות מסוימים. אחד הדברים שאנחנו עובדים עליו בימים אלה זה פורום שאנו חושבים עליו המייעץ בנושא עיסוק בשילוב נשים בתהליך קבלת ההחלטות במערך חירום. שזה דבר שעלה הרבה גם בשולחן הזה וגם בפורומים אחרים. כל הנושאים שהתייחסנו אליהם יכולים לבוא לידי ביטוי ולחשוב על מענים במסגרת שולחן כזה. והדבר האחרון שחשוב להדגיש זה שמכל ואני מזמינות אתכן לקחת חלק ולפנות אלינו, מי שעשה זאת בעבר יודע שאנחנו משתפות פעולה תמיד ותודה על שיתוף הפעולה עד עכשיו, נשמח להמשיך בכך.

- **הדס בן אליהו, יודעת, מכון ון ליר** – ההשוואה הבינלאומית קשה לי בגלל שהמדינות שהוצגו כמקום להשוואה שיעור הילודה בישראל הוא יותר מכפול מאשר במדינות האלה ולכן שם את ההשוואה בסימן שאלה. כשהסיטואציה המבנית היא כל כך שונה אני לא יודעת האם הפתרונות ישימים באותו אופן. ראינו כבר ואולי דיברתם על זה בשולחנות קודמים. שההגדרה של חיוניות היא הגדרה נזילה והסתכלתי על השקף של התחומים, שבהם עובדים שיעור העובדים בתחומים שונים בענפי תעסוקה שונים שהוגדרו כחיוניים זה לא מוצג בפילוח מגדרי אבל אנחנו מבינות שההגדרה של חיוניות בהתחלה לפחות דחקה כל מיני מקצועות שמזוהים כמקצועות נשיים כמו העובדות הסוציאליות וכולי מחוץ לשוליים ולכן בהמשך למקצועות שגם על זה צריך להסתכל. ובעצם יש זיקה בין ההגדרה של החיוניות לבין מי שנותרות מחוץ להגדרה הזאת ובאינטראקציה עם היקף גבוה של ילודה בארץ משפיע על הדחיקה של נשים החוצה משוק העבודה. אמנם אני באה מארגון שמקדם היום צמצום של שעות העבודה וקיצור של שבוע העבודה אבל בכאן ובעכשיו אנחנו לא שם.

- **ד"ר הילה טל אביטן** – אשמח לשמוע מכן רעיונות וכיוונים אחרים. אגיד לגבי ההגדרה של עובדים חיוניים – צריך לחשוב על משהו ריאלי במובן הזה שמשרד הבריאות יכול לקבל אותו מבחינת התחלואה. אנחנו מתכננים תכנית מגירה לסיטואציה שבה התחלואה מאוד גבוהה וצריך לחשוב על משהו שמצד אחד שיעור ההדבקה לא גבוה במיוחד ומצד שני הוא ישים. ובמתח הזה מאוד קשה כי החלופות הישימות הן לא תמיד המיטביות.

- **הדס בן אליהו** – אני מציגה תוצר של מהלך שאנחנו עושות לעקוב אחרי השלכות מגדריות של מגפת הקורונה ושל המשבר החברתי והכלכלי. למהלך הזה יש כמה שלבים, מה שאני מציגה פה זו הפעימה השנייה שפרסמנו ועוד שבועיים בערך מפרסמות פעימה שלישית שהיא חלק מהפרסום השלישי של מדד המגדר לשנת 2020. אבל אני אגיד שמה שאני אתמקד בו פה זה לא המספרים עצמם כי אני חושבת שרובם מוכרים לשולחן הזה. חלק מהמספרים פה הנתונים והאינדקטורים מגיעים מתוך מה שאתן במאמץ סזיפי אדיר מפרסמות אחת לחודש או חודשיים ביחס לתמונת

המצב. אלא אני אתייחס לתשתית שעמדה מאחורי הפרסום הזה שהיא הצהרה של ארגון האו"ם לנשים וקריאה לכלל המדינות באמת להטמיע פרספקטיבה מגדרים בתהליכי עיצוב המדיניות וקבלת ההחלטות. אני חושבת שמה שמיכל תיארה בתהליך של המלל הוא דוגמה לזה שבמצב שבו הסוגייה לא הייתה על סדר היום של שולחן קבלת ההחלטות שם ופתאום הבינו שצריך להתחיל להסתכל וצריך לבחון. ובעצם מה שבאום עשו זה הציעו עשרה תחומים שמבחינתם בתחומים האלה נדרשת פרספקטיבה מגדרית כי ההשפעה שלהם על החיים של נשים ועל מה שקורה עם נשים כתוצאה מהמגפה אלה התחומים המרכזיים. תמיד בכלי שהוא בין לאומי אנחנו יודעות שצריך לעשות התאמה לוקאלית ואי אפשר בכל מקום לדבר דרך אותם מושגים. אז מה שיש פה כבר עבר אדפטציה שעשינו מתוך המסמך המקורי שהאום פרסם. ומה שהם פרסמו זה הגדרת בעיה בכל אחד מהתחומים והצעה לאינדיקטורים כמותיים שדרכם אפשר לבחון את עצמת הבעיה וכיווני פעולה וכיווני מדיניות שהם מציעים בכל אחד מהתחומים האלה. יש תחומים שהם לגמרי רלוונטיים ויש תחומים שהם יותר רלוונטיים כתוצאה מהבדלים בין מדינות ודברים שמייחדים את ישראל. כשמסתכלות על המסמך המקורי של האום רואות שכמעט בכל התחומים אין על ישראל נתונים. בחלק גדול מהנתונים אנחנו לא מקבלות או לא מצליחות לקבל מרשויות המדינה השונות את הנתונים מפולחים מגדרים משלל סיבות. נתונים שמתפרסמים הרבה פעמים אנחנו מקבלות את הפילוח המגדרי כחודש אחרי. זה תמיד משהו בסדר עדיפות נמוך יותר והצטלבויות בין מגדר לפילוחים נוספים – קבוצות גילאנתניותלאומיות וכולי זה פילוחים פריבילגיים לגמרי. וכשאין נתונים אנחנו לא יכולות לזהות והבעיות לא קיימות. זה גם נותן את האשליה שהמדיניות היא רלוונטית לכולם באותה מידה והיא ניטרלית מבחינה מגדרית ואנחנו יודעות שמדיניות היא אף פעם לא ניטרלית מבחינה מגדרית.

דבר נוסף, המדיניות סביב גיל פרישה מסתכלת על המרחב הציבורי בעיקר דרך המיקום החברתי של גברים והחלקים האחרים במלבן הזה נותרים לרוב לא מטופלים. הדיון על גיל הפרישה למשל ממחיש את זה בזה שאנחנו אומרות את המילה עבודה ואף פעם לא אומרות לידה עבודה בשכר. המקום של נשים בשוק השכר מושפע ישירות מהאחריות המסורתית שיש להן במגזר האישי. וזו עבודה שלא מוכרת כעבודה אלא יש לה ערך כלכלי אדיר. מדינות שעשו את החישוב של הערך הכספי של מה שנקרא עקרת הבית, הערך הכלכלי של זה הוא כל כך גבוה אבל כשאנחנו מדברות על גיל פרישה, פנסיה, קצבת זקנה והמושגים האלה אנחנו מתייחסות רק תמיד לעובדות בשכר. ולכן זה מדגים בצורה מאוד מודגשת משהו רלוונטי לכל הנושאים ולכל ההתייחסויות שהאופן שבו נשים ואורח החיים של נשים הוא הרבה יותר כלים שלובים מאשר רק להסתכל על שוק העבודה ומה קורה לנשים בשוק העבודה. זה אחד מהדברים שצריכים לקרות. יש במצגת את הפירוט המאוד מפורט של האינדיקטורים. ויש פה הצעות לאינדיקטורים לישראל. כשעל חלק מהדברים כבר יש נתונים ועל הרבה מאוד מהדברים עדיין אין. וכמוכן אני חושבת שאחת מהתועלות בכלי הזה זה להציע אינדיקטורים להוסיף דברים לייחודיות של הסיטואציה בישראל. זהו המשולש של שוק עבודה משפחה חיוניות, המושגים שמשחקים עכשיו על המגרש בצורה מאוד אינטנסיבית והם משחקים באופן שונה עבור נשים ועבור גברים. למשל יש פה תחום שלם של בריאות ושירותי בריאות שבמושגים שהם אולי פחות רלוונטיים לישראל – ביטוח בריאות מטופל בישראל בצורה מקיפה למרות שעדיין יש אוכלוסיות שנשארות מחוץ לתמונה הזו. אבל בשביל זה אני אומרת שצריכות להסתכל על זה ולראות בצורה מותאמת להקשר.

אנחנו עשינו תרגום כאמור להקשר הישראלי, התחלנו בתרגום הזה על בסיס נתונים שהיו קיימים והצלחנו להגיע אליהם ואנחנו רואות תעסוקה ופרנסה. נתונים שירות התעסוקה מחזרה לעבודה מראים על הזיקה העמוקה של פתיחה וסגירה של מערכת החינוך. לפעמים המספרים מאוד משמעותיים – כשנפתחה מערכת החינוך אחרי הסגר הראשון אנחנו רואות במאי שיותר נשים חזרו לעבוד ורואות באוגוסט, כשלא הייתה מערכת חינוך, איך פחות נשים חוזרות לעבודה ואחר כך

בספטמבר כשנפתחה. העניין של סגירת מערכת החינוך זו סוגיה קריטית והדבר השני זה שנשים מועסקות בשוק העבודה בענפים שונים מאשר גברים. מבחינה מספרית יש דומיננטיות בענפים כאלה מאחרים ולכן הענפים שממשיכים להיות סגורים ואז נפתחים זה כמובן משפיע בצורה דרמטית. כשנשים שהן במערכת הזאת והרבו במערכת הזאת אז בעצמן עובדות ובעצמן אחראיות על הטיפול במשק הבית שלהן ונמצאות בדילמה ובסיטואציה בלתי אפשרית מבחינת העומס והנטל. זו הייתה אחת האשליות הגדולות של הקורונה – הנושא של חלוקת העבודה בין נשים לגברים בעבודות השקופות וזה מחקר של אוניברסיטת חיפה. ואנחנו רואות שבעצם אין גידול במעורבות של דברים בעבודות הבית ועבודות הטיפול והאינדקציה הזו מאוד משמעותית כי היו המון כותרות בעיתון על הגברים החדשים שעכשיו עובדים וזה דיבור שמסתיר את המציאות. לא כולם עובדים מהבית, לא כולם יכולים לעבוד מהבית וזה רלוונטי לאוכלוסיות מאוד מסוימות. ההנחה הזו שבגלל שהיה את הסגר ועברו לעבוד מהבית וכל מה שקרה אז יהיה גידול – היא הנחה שבינתיים אין לה תוקף לא בארץ ולא בעולם. בפרסום הקרוב של מדד המגדר אנחנו שמות נתונים מהעולם על הנושא של עבודות שקופות ורואות שהנתונים עקביים ביותר. כמובן גם אלימות והמידה שבה בישראל מספקים נתונים להשוואות בין לאומיות על היקף האלימות היא מהנמוכות. אין כמעט פרסום בינלאומי שמכיל נתונים על ישראל. זה אחד הדברים המאכזבים אבל זה גם אומר שאפשר באופן מהיר לצמצם את הפער. וזו קריאה למשרדי הממשלה שאוספים נתונים על אלימות אבל לא משתתפים בפרסום הבינלאומי ובמובן הזה אנו מאבדות את היכולת להבין איפה נמצאות בהשוואה לעולם. במובן הזה אנחנו בפער מאוד גדול. הפואנטה היא הנכונות להתגייס ולדבר על הדברים האלה בפרספקטיבה המגדרית בלב הנושאים כדי לקבל תמונת מאקרו על מה שמתרחש.

- **יעל שרר, מנכ"לית הלובי למלחמה באלימות מינית** – אנחנו מתעסקות כבר תשעה חודשים בהנגשת טיפול לנפגעות תקיפה מינית כשאחד מהאתגרים המרכזיים הם הטיפול אונליין. שלושת הסוגיות שהעלנו כאן הן סוגיות התרופות וההסעות שלא נפתרו וסוגיית הטיפול אונליין – בשולחן מספר שבע התארח ד"ר ורד עזרא והיא מסרה שמשרד הבריאות ביצע בדיקות, בדק את הנגישות לטיפול רפואי אונליין ומצא שהכל תקין למרות בדיקות שאנחנו ביצענו מספר פעמים לפני השולחן. ורד הזמינה אותי לבדוק אם הטיפול אונליין זמין. עשינו את הבדיקה וכמובן שהטיפול אינו נגיש, אף אחד מבתי החולים לא עבר את הבדיקה ולא סיפק טיפול רפואי אונליין במהלך הבדיקה. בנוסף בדקתי איך נעשות בדיקות במשרד הבריאות הצטערתי לגלות בתשובה שלהם שלא נעשו בדיקות והמידע שנמסר לנו לא נכון. לא התקיימו בדיקות שבדקו נגישות לטיפול אונליין ולא התקיימו בדיקות עם העובדים בחדרי המיון ולא היו שיחות עם העובדים הסוציאליים. השיחות לא התקיימו לחדרים האקוטיים אלא רק למיון הרגיל ולא באמצעות טופס ייעודי או שאלון. משרד הבריאות מסר שהשיחות היו להתרשמות בלבד. לא הוקלטו או תועדו. אגיד שני דברים על כך. הראשון זה שאף אחת מהסוגיות שלנו לא נפתרה ואנחנו עדיין מחכות שיונגשו הטיפולים הללו – התרופות ההסעות והטיפול אונליין שמשרד הבריאות התחייב לכך לפני עשרה חודשים. דבר שני אני מרגישה שיש כאן הפרת אמון עקרונית שמשרדי ממשלה מוסרים ביודעין משהו לא נכון בשולחן הזה. צריך לפחד מנורמה שבה משרדי ממשלה מציגים מידע לא נכון ביודעין ורק בקשות לחוק חופש המידע מחלצות את האמת. הבדיקות היחידות שנעשו והן אמינות נעשו לצערי על ידינו ושוב אנחנו עסוקים בריבים עם משרד הבריאות במקום לפתור את הבעיה ונשים וגברים לא מקבלים את הטיפול לו הם זכאים, אני שמה את זה כאן על השולחן.

- **נילי גורין** – בשולחן הקודם נתנו עדכונים מהרווחה לגבי המענים לנשים שורדות זנות. ניתן מידע לגבי המענה הסל הגמיש – נאמר פה ש-70 נשים קיבלו, שוב האנשים האלה אני ממשיכה לשמוע

שוב עשינו בירור עם העמותות ויודעים על שלוש נשים שקיבלו. נשים שנרשמו דרך העמותות לא ידוע שקיבלו. במקום להציג מידע על המענים שקיימים כרגע ובאמת ניתן דיברו בעיקר על זה שיש הרבה תוכניות ועוד מכרזים ויהיו עוד תוכניות ולמשל שחתמו על הסכם עם לא עומדות שעדיין לא נחתן הסכם מולן. מה הטעם לבוא ולהציג נתונים לא נכונים וגם במקום להציג נתונים לדבר על תוכניות יפות שנמצאות בתכנון כשמדובר על בעיות נשים שיכולות להיזרק לרחוב.

- **דינה חבלין דהן, מנכ"לית מעון חירום לנשים** – רוצה לעשות זום אין לנשים חד הוריות נפגעות אלימות. מוכרחים לתגבר את הסיוע והתמיכה הן מקבלות גם ברמה הכלכלית וגם ברמה של ליווי והכוונה. וכל התוכניות הקיימות והתוכניות הפעילות לא מספקות בתקופה הזו. המצב הוא לא פשוט ואנחנו לא לוקחים בחשבון נשים שעובדות בשחור כי זו הדרך היחידה שלהן להתפרנס כמו ניקיון משק בית וכולי. אנחנו עדיין לא נותנים מענה לחסרות מעמד אזרחי שהן נפגעות אלימות קשה. אצלנו בעמותה אנחנו יוזמים ומשמרים קשר עם נשים שיצאו מהמקלט לחיים עצמאיים בשנה פלוס האחרונות. משהו שהתחלנו לעשות בעקבות הקורונה ואנחנו עוקבות בדאגה נוראית אחרי מה שקורה להן ולנו. ומסייעות כמיטב יכולתנו אנחנו שומעות על החמרה באלימות, על איומים, על אי עמידה בסדרי ראייה על אי תשלומי מזונות, על הטרדות מאיימות ואגב אחת מהנשים שליוונו בתוך התהליך הזה היא אישה שנרצחה לאחרונה. וראינו את החמרה באלימות הזו שהיא יצאה והכל היה מדווח ומטופל. ויש פה חוסר אונים וצריך להבין שהמצוקה הכלכלית של חלק ניכר מהנשים האלה היא מצוקה דרמטית וזה ידחוף אותן חזרה למעגל האלימות. חלק גדול מהן לא יכולות לקבל דמי אבטלה להבטחת הכנסה, הן לא עומדות בקריטריונים. אם לא נפתח ולא ניתן מענים נוספים בתקופה המשברית הזו לאן אנחנו הולכים? זה נושא ממש בדמנו. נושא נוסף שרצייתי להעלות זה המקלט לבידוד מונע. עומד למיטב ידיעתי לסגור את שעריו בסוף שנת 2020 עוד כמה ימים. אנחנו מקבלים תשובות שאומרות שלא תהיה אישה שלא יהיה לה מקום במקלט ותשובות כלליות אבל נורא ברור שהתחלואה מתגברת שוב ומקלט שמאפשר בידוד מונע וחייבים להסדיר הארכה או של ההתקשרות עם מי שמפעיל היום. והדבר האחרון שרצייתי להגיד שהשותפות והשיתוף שמתבצעים בשולחן פה וגם במקומות נוספים מבחינתנו בראייה שלנו בין משרד הרווחה לארגונים החברתיים הם מבורכים ומקדמים מענים בתחום. קיבלנו המון מענים בתקופה הזאת. אמרנו את האין אבל גם יש. והמודעות לאלימות עלתה בתקופה הזו והביאה להתעוררות מבורכת ועשייה ויש לקוות שגם בתקצוב. אנחנו מבקשים שוב לחשוב על דרך לשלב אותנו את הארגונים החברתיים קצת יותר בפעילות הבינמשרדית לטיפול באלימות.

- **אריס פלורנטין** – הגשנו הארכה של חצי שנה לגבי המקלט לבידוד מונע. במקביל עדכון מנפתלי יעבץ, טוען שהוגשו 100 בקשות, אושרו כבר 90 501 במימוש. בנוסף לא עומדות מנגד הוא מיוזם של 3.5 מיליון ואכן נמצא בתהליך חתימה כעת. נראה מה אפשר לעשות כדי שהמידע יהיה יותר ברור. אני חושבת שהשולחן הוא פלטפורמה להעלות ותרגישו חופשי להעלות את מה שחסר ומה שאפשרי נעשה.

- **מיכל גרא-מרגליות** – תודה רבה. אין שאלה שהמידע שנמסר פה על ידי ממשלה צריך להיות אמין ומדויק. לא יכולה להיות מחלוקת. תודה גם למציגות הדברים שהועלו חשובים מאוד וארוכי טווח. העניין של היכולת לאסוף נתונים, למדוד, להשתתף במדדים בין לאומיים שמאפשרים השוואה. הגיע הזמן שישראל תעשה את קפיצת המדרגה הנדרשת.

- **ד"ר הילה טל אביטן** – עובדי מדינה נמצאים בתקציב המשכי זו השנה השנייה וכל שקל שיוצא הוא ינס קטן, קשה להבין זאת, זה לא לשם הצדקה אלא רק למתן פרספקטיבה. צודקות שהדברים צריכים להאמר במדויק. תודה רבה לכן, נעדכן על המפגש הבא.

סכמה : יעל גרינפלד